

حقوق و وظایف نمایندگان مجلس شورای اسلامی ایران با تاکید بر مذاکرات مجلس و بررسی نهایی قانون اساسی

پری حیدری^۱، بهرام فرهمند صابر^۲

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شیراز، شیراز، ایران
^۲ دانشیار، گروه حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شیراز، شیراز، ایران

نویسنده مسئول:

پری حیدری

چکیده

نهاد قانون گذاری در ایران نیز مبتنی بر نظام تک مجلسی و متمرکز در مجلس شورای اسلامی است. نمایندگان مجلس شورای اسلامی نمایندگان ملت به حساب می آیند که به نمایندگی از مردم دو وظیفه مهم مجلس شورای اسلامی که «قانون گذاری» و «نظارت» می باشد را تمشیت می کنند. لذا مهم ترین وظیفه مجلس شورای اسلامی و نمایندگان محترم مجلس، قانون گذاری و نظارت بر حسن اجرای قوانین مصوب است. نمایندگان مجلس شورای اسلامی به موجب قانون اساسی و آیین نامه داخلی مجلس دارای صلاحیت ها، وظایف، اختیارات و حقوقی هستند که در ارتباط با نمایندگی آنها مطرح می شود. در این پژوهش به بررسی حقوق و وظایف نمایندگان مجلس شورای اسلامی با تاکید بر مذاکرات مجلس و بررسی نهایی قانون اساسی پرداخته شده است. با توجه به قوانین موجود از جمله تکالیف نمایندگان حضور منظم در جلسات مجلس و کمیسیون ها حفظ شان نمایندگی، از جمله حقوق آنها نطق پیش از دستور، اظهار نظر در کلیه مسائل کشور و حقوق و مزایای ماهیانه است. نمایندگی سیاسی به سازوکاری اطلاق می شود که برای مردم امکان شرکت در اداره جامعه ای را که در آن زندگی می کنند، از طریق انتخاب نمایندگان خود فراهم می کنند.

کلمات کلیدی: پارلمان، نمایندگی سیاسی، وظایف و اختیارات، حقوق و پاسخگویی، نظارت.

مقدمه

مجلس در نظام جمهوری اسلامی ایران از اهمیت ویژه و والایی برخوردار بوده و محور بسیاری از تصمیم گیری‌ها، قانونگذاری‌ها، برنامه ریزی‌ها است و چراغ هدایت دولت و ملت را به دست دارد. اشخاصی که به عنوان نماینده مردم در این نهاد انجام وظیفه می‌کنند، دارای حقوق و تکالیفی اند که حدود اختیارات آنان را مشخص می‌کند. که این حقوق و تکالیف نمایندگان شامل مواردی است که برای انجام وظایف نمایندگی مجلس برای نمایندگان به رسمت شناخته شده است. اختیارات نمایندگان مجلس شورای اسلامی در وضع قوانین، تعیین بودجه سالانه، تذکر به وزراء و همچنین سؤال از ایشان، تحقیق و تفحص از عملکرد دستگاه‌های اجرایی و بسیاری از موارد دیگر^۱، نشان از اهمیت جایگاه این نهاد قانونی و نمایندگان در نظام جمهوری اسلامی ایران دارد.

کلیات

* معرفی و بررسی نظام‌های مختلف اداره کشور

- نظام ریاستی

در این سیستم رئیس‌جمهور که ریاست قوه مجریه و ریاست کشور را بر عهده دارد برای مدت محدودی با رأی همگانی یا به طور مستقیم یا غیر مستقیم برگزیده می‌شود. نمایندگان قوه مقننه نیز در انتخاباتی جداگانه به وسیله مردم برای مدت مشخصی انتخاب می‌شوند. در رژیم‌های ریاستی قوه مجریه در استقلال از پارلمان (قوه مقننه) فعالیت می‌کند. استقلال این دو قوه شامل جنبه‌های مختلفی است از جمله: استقلال سازمانی، استقلال کارویژه‌ای، انتخاب رئیس‌جمهور، مسولیت وزرا در برابر رئیس‌جمهور.

- نظام پارلمانی

در نظام پارلمانی، قوه مجریه از دل قوه مقننه برمی‌آید و لذا قوه مقننه بر قوه مجریه برتری حقوقی و قانونی دارد و همانگونه که آن را به وجود می‌آورد، حق انحلال آن را هم دارد در نظام پارلمانی مردم نمایندگان را انتخاب می‌کنند و نمایندگان هستند که مقامات اجرایی را انتخاب می‌کنند و بر همین اساس نیز مردم در انتخاب مقامات اجرایی به صورت غیر مستقیم دخالت می‌کنند.

- نظام نیمه ریاستی - نیمه پارلمانی

در این نظام رئیس‌جمهور به طور مستقیم از سوی مردم انتخاب می‌شود و دارای صلاحیت‌های واقعی و گسترده‌ای نسبت به رئیس‌جمهور منصوب از سوی پارلمان می‌باشد. در این نظام هیات‌وزیران با پیشنهاد رئیس‌جمهور و رأی اعتماد پارلمان تشکیل می‌گردد و در مقابل پارلمان مسئول و پاسخگو است. بارزترین مثال این نوع نظام را می‌توان در قانون اساسی چهارم اکتبر ۱۹۵۸ (جمهوری پنجم فرانسه) جستجو کرد. بسیاری از کشورهایی که این نظام را برگزیده‌اند، از سیستم قوه مجریه یک رکنی یعنی رئیس‌جمهور بدون نخست‌وزیر استفاده می‌کنند

- نظام حکومتی فعلی ایران

نظام حکومتی فعلی جمهوری اسلامی ایران مدلی منحصر به فرد محسوب می‌شود زیرا قوه مجریه جمهوری اسلامی ایران، پس از مقام رهبری، نظام نیمه ریاستی (یا نیمه پارلمانی) محسوب می‌شود، بدین معنی که رئیس‌جمهور منتخب مردم است (ریاستی)، اما دولت با پیشنهاد رئیس‌جمهور و رأی اعتماد مجلس رسمیت می‌یابد (پارلمانی). با تغییرات قانون اساسی در بازنگری، اکنون تشکیل دولت و تغییرات آن با اشتراک مساعی رئیس‌جمهور (تعیین و معرفی) و مجلس (رأی اعتماد) صورت می‌گیرد. اولین قانون اساسی ایران پس از انقلاب ۱۳۵۷ دقیقاً از الگوی فرانسوی پیروی کرده و یک نظام تفکیک قوای سه قوه‌ای^۲ را با حضور نخست‌وزیر و هماهنگ‌کنندگی رئیس‌جمهور ایجاد کرد. با این تفاوت که ولی فقیه به جای رئیس‌جمهور بالاترین مقام سیاسی کشور محسوب می‌شد. معایب این نظام باعث شد تا ایران در بازنگری قانون اساسی ۱۳۶۸ با حذف مقام نخست‌وزیری تغییراتی را در سیستم حکومتی خود اعمال کند.

* تاریخچه واقسام و ساختار سازمانی پارلمان

- تحولات تاریخی پارلمان

پارلمان‌های امروزی براساس شرایط امروز جهان به وجود آمده و گسترش پیدا کرده‌اند. پارلمان‌ها یا مجالس امروزی بیشتر کشورها از سیستم حکومت پارلمانی کشور انگلیس الهام گرفته‌اند. سیستم پارلمانی انگلیس، سیستم نمایندگی در پارلمان را در

^۱ - این موارد به طور کامل در اصول ۶۲ تا ۹۹ قانون اساسی درج شده است.

^۲ - در قانون اساسی ایران به جای تفکیک قوا از «استقلال قوا» استفاده شده است، چراکه تفکیک قوا مخصوص نظام‌های ریاستی است در حالی که مشروعیت حاکمیت در قانون اساسی ایران از طریق نظام ولایت فقیه و امامت امت به سه قوه سرایت می‌کند.

بسیاری از کشورهای جهان تحت تأثیر قرار داده است.^۳ با توجه به اینکه پارلمان در نظام‌های سیاسی و حقوقی گوناگون جلوه‌های متفاوتی دارد و به یک شکل ثابت ظهور و بروز پیدا نمی‌کند لذا ما در اینجا به بررسی دو نوع پارلمان خواهیم پرداخت: اول تک مجلسی و دوم دومجلسی. و دومجلسی بودن پارلمان را در دونوع نظام سیاسی متفاوت بررسی خواهیم کرد. اول در نظام پارلمانی و دوم نظام دومجلسی در نظام ریاستی مورد بررسی قرار خواهد گرفت و به ذکر تحولات تاریخی خواهیم پرداخت.

- اقسام پارلمان

دو دسته نظام پارلمانی وجود دارد یا به صورت دو مجلسی هستند یا به صورت تک‌مجلسی. در نظام تک‌مجلسی سعی بر این است که توضیحاتی درباره طرز تفکری که به سمت‌وسوی نظام یک مجلسی گرایش دارد ارائه شود و تفاوت تفکری که نظام یک مجلسی را بر نظام دومجلسی ترجیح می‌دهد مورد ارزیابی و بررسی قرار گیرد. ملاحظه شد که نظام دومجلسی دست‌خوش چه تحولات و دگرگونی‌هایی شد و مجلس دوم چگونه از حالت اشرافی، تمایزی یا موروثی به درآمد و اندک‌اندک به سوی یک مجلس فنی و مشورتی پویید. از حیث اقتدار قانون‌گذاری و سیاسی نیز کم‌کم هم‌دوش با این سیر تحولی، اهمیت اولیه خود را از دست داد یعنی یا هم‌مرتب با مجلس اول شد یا اینکه در مرتبه پایین‌تری از مجلس انتخابی اول قرار گرفت. به پندار هواداران نظام یک-مجلسی، سرشت دموکراسی و وجود کشوری بسیط که وحدت‌گرا است و همچنین مقتضیات انتخابات همگانی، با پارلمان تک‌عنصری سازگارتر است، چرا که مجلس یگانه، تصویر درست‌تری از تقسیم‌ناپذیر بودن و یکپارچگی حاکمیت را نمودار می‌سازد. مردم به یکباره در انتخابات عمومی شرکت می‌کنند و نمایندگان خود را به یک مجلس که مظهر اراده‌ی هموار و همگانه و نامتمایز شهروندان است، می‌فرستند. گرایش به سوی مجالس دوم انتخابی در قوانین اساسی بعد از جنگ‌های جهانی بیشتر دیده می‌شود. ولی باید در نظر داشت که شرایط انتخاب‌کننده و انتخاب‌شونده مجالس دوم در اکثر موارد با شرایط انتخابات مجلس اول تفاوت‌هایی دارد و نظر قانون‌گذاران آن بوده است که به هر حال مجلس دوم خصلت «مجلس اندیشه و تامل» بدهند و بنابراین افراد مسن‌تر، مجرب‌تر و باسوادتر به آنجا راه یابند.^۴

- ساختار سازمانی پارلمان

تاروپود هر مجلس را ارکان زیر تشکیل می‌دهند: رئیس و هیأت رئیسه، سازمان اداری و کمسیون‌ها.

*نماینده‌گی سیاسی

صاحبان منصب نمایندگی سیاسی، شخص یا اشخاصی‌اند که به نیابت از سوی مردم و به نام ایشان، به اعمال اقتدار در حیطه امور سیاسی و حاکمیتی جامعه اقدام می‌نمایند. می‌توان مدعی شد نمایندگی سیاسی به سازوکاری اطلاق می‌شود که برای مردم، امکان شرکت در اداره جامعه‌ای را که در آن زندگی می‌کنند، از راه انتخاب نمایندگان خود فراهم می‌کند

- مفهوم نمایندگی

«نماینده، عنوان کسی است که عملی حقوقی برای دیگری و به نام او انجام دهد»^۵ در اصطلاح حقوق اساسی، امروزه نماینده به معنی خاص آن به کسی گفته می‌شود که طبق قوانین و مقررات، پس از اعلام نامزدی خویش توسط همه آرای مردم یا اکثریت مردم به عنوان نماینده مجلس (پارلمان) انتخاب می‌گردد.

- پیشینه نمایندگی سیاسی

صاحبان منصب نمایندگی سیاسی، شخص یا اشخاصی‌اند که به نیابت از سوی مردم و به نام ایشان، به اعمال اقتدار در حیطه امور سیاسی و حاکمیتی جامعه اقدام می‌نمایند. می‌توان مدعی شد نمایندگی سیاسی به سازوکاری اطلاق می‌شود که برای مردم، امکان شرکت در اداره جامعه‌ای را که در آن زندگی می‌کنند، از راه انتخاب نمایندگان خود فراهم می‌کند

- مفهوم نمایندگی سیاسی

مفهوم نمایندگی سیاسی به طور گمراه‌کننده‌ای ساده است، به نظر می‌رسد هر شخص معنی آن را بداند اما کمتر بر سر تعریفی از آن اتفاق وجود دارد. از نظر هانا پیتکین، نمایندگی سیاسی فعالیت است برای انعکاس گفتار، نظرات و دیدگاه‌های شهروندان در فرآیند اتخاذ سیاست‌های عمومی. هانا پیتکین نیز، نمایندگی سیاسی را به عنوان یک نظم نهادینه‌شده‌ی عمومی تعریف می‌کند که نه تنها از هر اقدام واحدی توسط یک شخص حاصل نمی‌شود، بلکه ناشی از ساختار و عملکرد کلی نظام است.

^۳ - پارلمان یا مجلس چیست؟، حمیده احمدیان راد، گزارش، <http://020.ir>

^۴ - مجلس دوم در حقوق اساسی، نشریه حقوقی عدلیه، گزارش، <http://adlpub.com>

^۵ - جعفری لنگرودی، محمدجعفر، پیشین، ص ۳۶۹۰

- ویژگی‌های نمایندگی سیاسی

ملی بودن نمایندگی - غیرقابل تفویض بودن نمایندگی - کلی بودن نمایندگی - غیرقابل عزل بودن نمایندگی.

*نظریه های مربوط به نمایندگی مجلس

- نظریه وکالت

یکی از مهم‌ترین نظریه‌ها در مورد ماهیت نمایندگی، نظریه وکالت است. عقد وکالت عقدی جایز است که آن را به «استنباه فی التصرف» یعنی «نائب گرفتن در تصرف» تعریف کرده اند. گروهی بر این اعتقادند که نمایندگی مجلس نوعی وکالت است و نماینده پارلمان در امور تقنینی و وظایف مربوط وکیل مردم است.

- کارگزاری ولایت

گروهی از طرفداران ولایت عامه فقیه بر این اعتقادند که نمایندگان تنها کارگزاران، مشاوران و مجریان ولی فقیه در تنظیم و تدوین - و نه وضع - قوانین مورد نیاز و دیگر وظایف محوله هستند.

- نظریه نیابت

نیابت اعم از وکالت بوده و مواردی چون جعله را نیز شامل می‌گردد. به هر حال گروهی معتقدند که نماینده مجلس نائب از سوی مردم است و قوه قانون گذاری عبارت است از کسانی که امت در انتخابی آزاد آنها را انتخاب می‌کنند تا نائب آنها شوند در جعل قوانین درست

- تاسیس نهادی مستقل (نظریه برگزیده)

نمایندگی در حقوق عمومی، نهادی مستقل در حوزه حقوق عمومی است که طی آن مردم وظایفی را که در قوانین - به ویژه قانون اساسی - برای اعضای پارلمان معین شده، بر دوش نمایندگان منتخب خود می‌گذارند و از آنها می‌خواهند تا در چارچوب قانون این وظایف را انجام دهند. با این وجود و بر خلاف نظریه نماینده - وکیل، نمی‌توان نمایندگی را با عناوینی همچون وکالت و نیابت تطبیق داد و این نهاد در چارچوب مدنی وکالت قابل تحلیل نمی‌باشد. لذا هر چند خاستگاه و ریشه‌ی نمایندگی در حقوق عمومی را می‌توان در حقوق مدنی دانست، اما در حقوق عمومی مفهومی نو به خود گرفته و نهادی مستقل محسوب می‌شود.

حقوق و وظایف نمایندگان مجلس شورای اسلامی ایران و نظارت بر رفتار حرفه‌ای نمایندگان

*مجلس شورای اسلامی ایران و کارکردهای آن

- پیشینه مجلس در ایران

در ایران تاسیس نهاد مجلس شورا با انقلاب مشروطه همراه می‌باشد. ایرانیانی که در اوایل سده سیزده هجری (اوایل سده نوزده میلادی) برای سفر یا تحصیل به اروپا رفته بودند، اولین کسانی بودند که مفاهیمی همچون دموکراسی و پارلمان به مفهوم جدید آن را وارد محافل ایرانی کردند. برای نمونه از این گروه می‌توان از میرزا صالح شیرازی نام برد که در سال ۱۳۲۰ ه. ش برای تحصیل به انگلستان رفت و حاصل این سفر را در سفرنامه خویش منتشر ساخت. پس از انقلاب یکی از خواسته‌های مردم در دوران انقلاب، مجلس مکتبی، وارسته و بدون وابستگی به قدرت‌های غربی بود، زیرا مجلس به منزله مغز متفکر و مدبر هر کشوری است که هر نقصان و عیبی در آن به کل سیستم جامعه آسیب می‌رساند. لذا فصل ششم قانون اساسی از ماده ۶۲ تا ۹۱ به مجلس شورای اسلامی اختصاص یافته و به مواردی چون وظایف و اختیارات مجلس شورای اسلامی، تعداد و نمایندگی مجلس و... پرداخته است.

- وظایف و اختیارات مجلس شورای اسلامی (قوه مقننه)

قانون گذاری - نظارت (نظارت دخالت) مجلس در تشکیل دولت، نظارت عام نمایندگان، نظارت بر امور مختلف کشور، نظارت اطلاعاتی، نظارت مالی).

*حقوق نمایندگان

- حقوق مرتبط با وظایف نمایندگی

حق رد نسبت ناصواب، حق ایراد نطق، حق حمایت شدن، حق صدور بیانیه، جایگاه نمایندگان، حق درخواست تغییر عضویت در کمیسیون، درخواست صدور کارت ورود به محل تماشایان، اعتراض به اعتبارنامه نمایندگان،

- حقوق مرتبط با اداره مجلس

انتخاب هیات رئیسه، حق دریافت گزارش کامل از تصمیمات و اقدامات هیات رئیسه، حق اعتراض به اداره جلسات مجلس و نحوه ایفای وظایف هیات رئیسه، درخواست اصلاح مشروح مذاکرات مجلس، حق درخواست تشکیل جلسه غیرعلنی، درخواست رای علنی، تردید در نتیجه اخذ رای با قیام و قعود، درخواست تشکیل کمیسیون ویژه

- حقوق اداری و مالی

حقوق و مزایای نمایندگی (مقرری نمایندگی حقوق و مزایای مستمر، حقوق و مزایای غیر مستمر) تعطیلات و مرخصی، مأموریت‌ها، استعفا، حق اختصاص دفتر کار در حوزه انتخابیه.

- حقوق تقنینی

پیشنهاد طرح‌های قانونی، تقاضای فوریت برای طرح‌ها و لوایح، حق درخواست اولویت برای طرح یا لایحه، تقاضای ارجاع طرح یا لایحه به کمیسیون طبق اصل ۸۵ قانون اساسی، تقاضای مسکوت ماندن طرح یا لایحه قانونی، تقاضای رسیدگی به طرح و لوایح معوقه از دوره قبل، تقاضای بررسی مجدد طرح‌های رد شده، حق امکان سؤال یا مشورت‌خواهی از مرکز پژوهش‌های مجلس، حق اخطار قانون اساسی و اخطار آیین‌نامه‌ای، حق شرکت در جلسات سایر کمیسیون‌ها .

- حقوق نظارتی

حق احضار وزیر، تذکر شفاهی، تذکر کتبی، سوال، حق درخواست تحقیق و تفحص.

*وظایف نمایندگان

- وظایف نمایندگان مجلس شورای اسلامی ایران

رعایت نظم و انضباط، حضور در جلسات مجلس و کمیسیون، لزوم عضویت در یک کمیسیون و شرکت در کمیسیون دیگر در صورت تقاضا، شرکت در رای‌گیری، تصویب قوانین به منظور اجرای اسناد بالادستی، التزام به سوگند، پاسخگویی در مقابل مردم.

*فلسفه نظارت بر رفتار حرفه‌ای نمایندگان

- صیانت از اعتماد مردم نسبت به نمایندگان

بروز رفتار منفعت‌طلبانه از سوی مدیران، اعتماد عمومی را مخدوش می‌سازد و به دست دادن ایمان عمومی به نهادهای مزبور می‌انجامد. پس برای اینکه مدیران و کارگزاران نشان دهند که به منفعت عمومی پایبندند، باید پاسخگویی را سرلوحه‌ی کار خویش قرار دهند.

- صیانت از وحدت و تمامیت پارلمان

نمایندگان باید در انجام وظایف نمایندگی، حیثیات پارلمان را رعایت نمایند. زیرا موجودیت پارلمان مبتنی بر چنین امری است. قانون اساسی سیرالئون نیز به این امر تصریح دارد که نمایندگان پارلمان باید در تمام اوضاع و احوال شأن و تمامیت پارلمان را حفظ نمایند.

- الگوی رفتار حرفه‌ای مطلوب برای دیگران

اصولا یک پارلمان کارآمد برای مبارزه با مفاسد اقتصادی باید شامل نمایندگان مصمم و پاک برای مبارزه با مفاسد باشد.^۶ نمایندگان زمانی می‌توانند دولت، قوه قضائیه و سایر نهادها را به مبارزه با فساد تشویق کنند که ابتدا خود قواعد رفتار حرفه‌ای را برای فعالیت در داخل پارلمان تنظیم کنند و میزان ثروت خود را اعلام کنند تا اطمینان حاصل شود که از جایگاه‌شان برای اعمال مفسدانه استفاده نخواهند کرد.

- تضمین حاکمیت قانون

رعایت اصل حاکمیت قانون توسط نمایندگان و انجام صحیح کارکردهای نمایندگی اقتضا دارد که نظارت بر رفتار آنها به رسمیت شناخته شود و وارد ساختن هر نوع استثنا در قلمرو اعمال نظارت، به نوعی تخدیش اصل حاکمیت قانون محسوب می‌شود.

- تضمین برابری نمایندگان با سایر شهروندان

امروزه در حقوق اساسی نوین، تامین اصل برابری از جنبه‌های گوناگون از مهم‌ترین وظایف قانون اساسی به شمار رفته^۷ و لذا بر نمایندگان و پارلمان هم تحمیل شده و ضروری است که نمایندگان نیز همچون سایر مقام‌ها، مشمول نظارت به سبب رعایت اصول رفتار حرفه‌ای خود باشند.

^۶- همان ۱۳

^۷- ویژه، محمدرضا، مفهوم اصل برابری در حقوق عمومی نوین، حقوق اساسی، سال دوم، شماره دوم، ۱۳۸۳، ص ۲۳۰.

نظارت بر رفتار حرفه‌ای نمایندگان در ایران

به طور خاص و در خصوص نمایندگان باید گفت، نظارت بر آنها را به دو نوع تقسیم کرده‌اند. یک نوع از نظارت، نظارت انتظامی است که به انتظامات داخلی پارلمان مربوط می‌شود. نوع دیگر نظارت که مفهوم مورد نظر ما می‌باشد تحت عنوان «نظارت بر رفتار حرفه‌ای نمایندگان»، نظارت‌هایی است که مربوط به رفتار حرفه‌ای نمایندگان پارلمان است.

نتیجه‌گیری

همه حکومت‌ها تلاش دارند خود را صاحب مجلس و پارلمان نشان دهند تا بتوانند از چنین نمادی برای اثبات وجود نظام دموکراسی بهره‌برداری کنند. لذا پارلمان و مجالس قانونگذاری جایگاه مهمی در نظام سیاسی هر کشور دارد. در ایران نیز مجلس شورای اسلامی، پارلمان یا مجلس قانونگذاری می‌باشد. مجلس شورای اسلامی متشکل از نمایندگانی است که از طریق انتخابات توسط مردم انتخاب می‌شوند. این نمایندگان سیاسی در حقوق عمومی، نهادی مستقل در حوزه حقوق عمومی است که طی آن مردم وظایفی را که در قوانین - به ویژه قانون اساسی - برای اعضای پارلمان معین شده، بر دوش نمایندگان منتخب خود می‌گذارند و از آنها می‌خواهند تا در چارچوب قانون این وظایف را انجام دهند و نمایندگان همواره باید به مفاد این قوانین پایبند بوده و تلاش خود را برای عمل کردن به آن مبذول دارند و پاسخگویی در مقابل مردم (مطابق اصل هشتاد و چهارم قانون اساسی هر نماینده در برابر تمام ملت مسؤل است). مجالس پارلمانی باید طوری سازمان داده شوند که بتوانند به نحو احسن وظایف و اختیارات قانونی خود را اعمال کنند. برای وصول به این هدف، استقلال، آزادی و مصونیت از شروط لازم برای انجام وظایف و تکالیف نمایندگی است. از جمله حقوق نمایندگی در مجلس شورای اسلامی عبارتند از: حقوق مرتبط با وظایف نمایندگی، حقوق مرتبط با اداره مجلس، حقوق تقنینی (پیشنهاد طرح‌های قانونی، تقاضای فوریت برای طرحها و لوایح، حق درخواست اولویت برای طرح یا لایحه، تقاضای ارجاع طرح یا لایحه به کمیسیون طبق اصل ۸۵ قانون اساسی، تقاضای مسکوت ماندن طرح یا لایحه قانونی، تقاضای رسیدگی به طرح و لوایح معوقه از دوره قبل، تقاضای بررسی مجدد طرح‌های رد شده، حق امکان سؤال یا مشورتخواهی از مرکز پژوهش‌های مجلس، حق اخطار قانون اساسی و اخطار آیین‌نامه‌ای، حق شرکت در جلسات سایر کمیسیونها، حق درخواست مسکوت ماندن طرح یا لایحه (حقوق نظارتی) (حق احضار وزیر، تذکر شفاهی، تذکر کتبی، حق درخواست تحقیق و تفحص).

منابع و مراجع

کتاب

- ۱- آربلاستر، آنتونی، دموکراسی، ترجمه حسن مرتضوی، چاپ اول، تهران، آشتیان، ۱۳۷۹.
- ۲- ایان مکلین، فرهنگی سیاسی آکسفورد، مترجم حمید احمدی، تهران، میزان، ۱۳۸۷.
- ۳- امامی، سید حسن، حقوق مدنی، جلد دوم، چاپ ۱۸، تهران، الاسلامیه، ۱۳۸۴.
- ۴- انصاری، مهدی، شیخ فضل الله نوری ومشروطیت، تهران، امیرکبیر، چاپ اول، ۱۳۷۶.
- ۵- استوارت میل، حکومت انتخابی، چاپ دوم، ترجمه علی رامین، تهران، نی، ۱۳۸۹.
- ۶- بشیریه، حسن، آموزش دانش سیاسی، تهران، انتشارات نگاه معاصر، ۱۳۸۲.
- ۷- بیانکارماریا فونتانا، ترجمه محمد علی موسوی فریدونی، تهران، شیرازه، ۱۳۸۰.

پایانامه ها و رساله ها

- ۸- اسحاقی کلوری، سید محمد، ارزیابی نقش قوه مقننه در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد، پردیس دانشگاهی، گروه علوم سیاسی، ۱۳۹۲.
- ۹- رضایی، آزاد، مبانی و سازوکارهای نظارت بر رفتار حرفه‌ای نمایندگان مجلس، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته حقوق عمومی، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، ۱۳۹۱.

مقالات و گزارشها

- ۱۰- با نمایندگان مجلس در مجلس نهم؛ تکالیف و اختیارات نمایندگان مجلس، دفتر مطالعات حقوقی، شماره مسلسل ۱۲۰۹۳، ۱۳۹۰.
- ۱۱- اداره کل امور فرهنگی و روابط عمومی مجلس شورای اسلامی، مشروح مذاکرات بررسی نهایی قانون اساسی، جلد دوم.

